

K výskytu tesaříka *Cerambyx cerdo* (Coleoptera: Cerambycidae) v Lokti

Tomáš Fiala

AOPK ČR, RP Správa CHKO Slavkovský les, Hlavní 504, CZ-353 01 Mariánské Lázně; e-mail: tomas.fiala@nature.cz

FIALA T. 2019: K výskytu tesaříka *Cerambyx cerdo* (Coleoptera: Cerambycidae) v Lokti (On the occurrence of the great capricorn beetle, *Cerambyx cerdo* (Coleoptera: Cerambycidae), in the town of Loket). – Západočeské entomologické listy, 10: 61–63, 8-9-2019.

Abstract. By the end of the year 2018, the great capricorn beetle (*Cerambyx cerdo*) galleries were found on a tree trunk of the common oak (*Quercus robur*) in the town of Loket (the Karlovy Vary region). The galleries were at least 10 years old and the age of the oak was 180 years. This new finding represents the latest known occurrence of the great capricorn beetle in the Karlovy Vary Region and confirms the historically known occurrence from the mid 19th century. In the recent years, the presence of the species in the area is highly unlikely because of the absence of suitable habitats.

Key words: the great capricorn beetle, *Cerambyx cerdo*, faunistics, Coleoptera, Cerambycidae, Loket, western Bohemia, Czech Republic

ÚVOD

Tesařík obrovský (*Cerambyx cerdo* Linnaeus, 1758) je ochránářsky významným deštníkovým druhem, zastřešujícím ohroženou faunu na starých dubech (BUSE et al. 2008, ALBERT et al. 2012). V České republice je veden v prováděcí vyhlášce č. 395/1992 Sb. k zákonu o ochraně přírody a krajiny (č. 114/1992 Sb.) jako silně ohrožený a v červeném seznamu bezobratlých ČR jako ohrožený druh (KABÁTEK & SKOŘEPA 2017). Tesařík obrovský napadá v našich podmínkách hlavně duby, výjimečně buky, jilmy a ořešáky (HEYROVSKÝ 1955, SLÁMA 1998). Obsazuje oslabené, ale živé stromy. Stanovištěm jde o osluněné lokality se starými duby rostoucími mimo zápoj, či o zbytky řídkých dubových pastevních lesů (ČÍŽEK et al. 2015). Larvy žijí v dolních částech silných kmenů, v silnějších větvích v korunách, případně v kořenových náběžích dubových pařezin (SLÁMA 1998, ALBERT et al. 2012, ČÍŽEK et al. 2015). Larvální vývoj trvá zpravidla tři roky. Pokud strom rychle usychá, může se vývoj prodloužit až na pět let. Dospělá larva je dlouhá 70–90 mm a kuklí se hluboko ve dřevě (HEYROVSKÝ 1955). Napadený strom se pozná podle typických požerků na povrchu dřeva s oválnými výletovými otvory o rozměrech 20×12 mm (ALBERT et al. 2012, ČÍŽEK et al. 2015).

Recentní nálezy v ČR se soustřeďují do třech oblastí – Křivoklátsko, jižní Čechy a jižní Morava (SLÁMA 1998, ČÍŽEK et al. 2015, HEJDA et al. 2016). SLÁMA (1998) uvádí historické nálezy i z jiných oblastí, např. z Jizerských hor, Domažlicka či z Loketska.

Tento příspěvek přináší nové údaje k dnes již historickému výskytu tohoto vzácného druhu v okolí Lokte v Karlovarském kraji.

PŘEHLED NÁLEZŮ

„Loket (5842) (A. A. Palliardi)“ (SLÁMA 1998); Loket (5842b), 50°11,30200'N 12°45,25373'E, 385 m n. m., 6.XII.2018, požerok na soliterním *Quercus robur*, T. Fiala observ. (Obr. 1).

DISKUZE A ZÁVĚR

Historické zmínky o výskytu tesaříka *C. cerdo* na Loketskú pochází pravděpodobně z období kolem první poloviny 19. století, kdy první nález druhu z Lokte zaznamenal Anton Alois Palliardi, význačný frančíškolázeňský zoolog, který žil v letech 1799–1870 (JAŠKA & FIALA 2018). Současné pozorování pochází z dubu o stáří 180 let a obvodu kmene 320 cm. Dle zašedlosti požerku je starý minimálně 10 let (stanoveno podle KLETEČKA 2017 resp. R. Hejda, pers. comm.). Nový nález je nejen potvrzením historického výskytu, ale také dokladem o přežívání místní populace od 19. století do konce 20. století. Přes veškerou snahu Správy CHKO Slavkovský les se prozatím nepodařilo nalézt v okolí Lokte jinou lokalitu s čerstvými požerky a výletové otvory, a proto se dá předpokládat, že druh v recentní době již pravděpodobně na Loketskú nežije (R. Hejda, pers. comm.). Prudké svahy s osluněnými doubravami, které se v okolí města vyskytovaly v údolí Ohře, zřejmě tesaříku ob-

rovskému vyhovovaly (ČÍŽEK et al. 2015, PLÁTEK et al. 2019) přibližně do poloviny minulého století, poté začaly zarůstat. Tesařík zde však mohl stále přežívat, zřejmě kvůli prořezávání městských parků v Lokti, které díky zásahům poskytovaly druhu alespoň nějaké dostatečně osluněné kmeny (JONSELL 2012; Obr. 2). I přes omezení, kdy je druh schopen létat jen na kratší vzdálenosti, v průměru samci 554 m a samice 1301 m (DRAG & ČÍŽEK 2018), tak úzký kaňon Ohře nepředstavoval překážku v migraci. Postupným úbytkem starých osluněných stromů však populace na konci 20. století zanikla. Popisovaný nález je svědectvím zániku jediné známé populace tesaříka obrovského v Karlovarském kraji. Nejbližší známé historické lokality, kde se tesařík obrovský vyskytoval, jsou Petrohrad v Ústeckém kraji (VYGORON 2009, TÝR 2011) a Plzeň (ANONYMUS 2017). Nejbližší recentní nálezy pocházejí z Křivoklátska (JANUŠ 2016).

PODĚKOVÁNÍ

Poděkování patří Pavlu Jaškovi (Správa CHKO Slavkovský les) za konzultace a fotografii požerku, a dále Radku Hejdovi (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha) za konzultace k určení požerku.

Obr. 1 Požerek tesaříka obrovského (*Cerambyx cerdo*) na dubu letním v Lokti. Foto: Pavel Jaška.
Fig. 1 The gallery of the great capricorn beetle (*Cerambyx cerdo*) on common oak in Loket. Photo: Pavel Jaška.

LITERATURA

- ALBERT J., PLÁTEK M. & ČÍŽEK L. 2012: Vertical stratification and microhabitat selection by the Great Capricorn Beetle (*Cerambyx cerdo*) (Coleoptera: Cerambycidae) in open-grown, veteran oaks. – *European Journal of Entomology*, 109(4): 553–559.
- ANONYMUS 2017: Význačný entomologický nález [Significant entomological finding]. – *Iris*, 15(3): 19.
- BUSE J., RANIUS T. & ASSMANN T. 2008: An endangered longhorn beetle associated with old oaks and its possible role as an ecosystem engineer. – *Conservation Biology*, 22(2): 329–337.
- ČÍŽEK L., DRAG L., HAUCK D., FOLTAN P. & OKROUHLÍK J. 2015: Management populací evropsky významných druhů hmyzu v České republice: tesařík obrovský (*Cerambyx cerdo*). Certifikovaná metodika [Management of european significant insect species in the Czech Republic: great capricorn beetle (*Cerambyx cerdo*). Certified methodology]. – *Biologické Centrum AV ČR, České Budějovice*, 34 pp.
- DRAG L. & ČÍŽEK L. 2018: Radio-tracking suggests high dispersal ability of the Great capricorn beetle (*Cerambyx cerdo*). – *Journal of Insect Behavior*, 31: 1–6.
- HEJDA R., ŠREIBER J. & LANKAŠ K. 2016: Tesařík obrovský a páchník hnědý v Lánské oboře [The great capricorn beetle and the hermit beetle in Lánská obora]. – *Ochrana přírody*, 1: 30–34.
- HEYROVSKÝ L. 1955: Fauna ČSR. Svazek 5, Tesaříkovití, Cerambycidae [Fauna of ČSR. Part 5, The longhorn beetles, Cerambycidae]. – *Academia, Praha*, 374 pp.
- JANUŠ J. 2016: Brouci (Coleoptera) chráněné krajinné oblasti a biosférické rezervace Křivoklátsko (Beetles (Coleoptera) of Křivoklátsko Protected Landscape Area and the Biosphere Reserve). – *Západočeské entomologické listy, Supplementum 1*: 1–449. Online: <http://www.entolisty.cz>.
- JAŠKA P. & FIALA T. 2018: K historickým nálezům čtyř vzácných druhů tesaříků a jejich vymizení z území Karlovarského kraje [The historical findings of four rare species of the longhorn beetles and their disappearance from the territory of the Karlovy Vary region]. – *Arnika*, 1: 52–55.
- JONSELL M. 2012: Old park trees as habitat for saproxylic beetle species. – *Biodiversity and Conservation*, 21(3): 619–642.
- KABÁTEK P. & SKOŘEPA L. 2017: Cerambycidae (tesaříkovití). Pp. 302–305. In: HEJDA R., FARKAČ J. & CHOBOT K. (eds): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí (Red list of threatened species of the Czech Republic. Invertebrates). – *Příroda, Praha*, 36: 1–612.
- KLETEČKA Z. 2017: Rozpoznávání přítomnosti významných druhů hmyzu na stromech v sídlech a jiné nelesní zeleni [Recognizing the presence of significant species of insect on trees in settlements and other non-forest vegetation]. – Online: <http://www.stromytrebonska.cz/wp-content/uploads/2017/01/Rozpoznavani-hmyzu-ve-stromech-Zdenek-Kletecka.pdf> (navštíveno 17.12.2018).
- PLÁTEK M., ŠEBEK P., HAUCK D. & ČÍŽEK L. 2019: When

is a tree suitable for a veteran tree specialist? Variability in the habitat requirements of the great capricorn beetle (*Cerambyx cerdo*) (Coleoptera: Cerambycidae). – European Journal of Entomology, 116: 64–74.

SLÁMA M. E. F. 1998: Tesaříkovití – Cerambycidae České republiky a Slovenské republiky (Brouci – Coleoptera) [The longhorn beetles – Cerambycidae of the Czech Republic and Slovak Republic (Beetles – Coleoptera)]. – Milan Sláma, Krhanice, 383 pp.

TÝR V. 2011: Brouci (Coleoptera) Žihle a okolí. 4. část. Cerambycidae (Beetles (Coleoptera) in the surroundings

of Žihle. Part 4. Cerambycidae). – Západočeské entomologické listy, 2: 70–80. Online: <http://www.entolisty.cz>.

VYGORON 2009: Entomologický průzkum EVL Petrohrad [Entomological research of the Petrohrad SAC]. – Mscr., 13 pp. [Deposited in: Krajský úřad Ústeckého kraje, Ústí nad Labem].

Obdrženo do redakce: 26.3.2019

Přijato po recenzích: 7.8.2019

Obr. 2 Srovnávací mapa místa nálezu požerku tesaříka obrovského (*Cerambyx cerdo*) v Lokti. Stav lokality v letech 1952 (nahore) a 2017 (dole), a místo nálezu (červený bod). Zdroj: <https://kontaminace.cenia.cz>.

Fig. 2 Comparative map of the finding place of the great capricorn beetle (*Cerambyx cerdo*) gallery in Loket. The locality status in 1952 (top) and 2017 (bottom), and the finding place (red point). Source: <https://kontaminace.cenia.cz>.